

Hoe voorkom je spieken?

Als we de BNN-serie De School mogen geloven, wordt er in het Nederlandse voortgezet onderwijs enorm veel gespiekt.¹ Klopt het inderdaad dat vele scholen niet in staat zijn hun taken met betrekking tot de toetsing van leerresultaten adequaat te vervullen? Ongebreideld spieken maakt dat leraren niet meer bij machte zijn de leerlingen betrouwbare feedback te verschaffen en sturing te geven aan hun leerproces. En het wordt dan onmogelijk hun vorderingen adequaat te beoordelen, daarvan op betrouwbare wijze verslag te doen in tussen- en eindrapporten en op basis daarvan beslissingen te nemen over hun schoolloopbaan. Hoe kunnen we spieken voorkomen, of omgekeerd: welke factoren werken spieken in de hand?

1. Onvoldoende fraudepreventie. Bij de afsluitende examens wordt erop toegezien dat de kandidaten geen verboden hulpmiddelen binnensmokkelen, maar in hoeverre wordt bij de normale toetsen voorkomen dat ze frauduleus gebruik kunnen maken van leerboeken en mobieltjes? En in hoeverre tracht men spieken bij burens tegen te gaan door de fysieke afstand tussen de leerlingen te vergroten of verschillende toetsversies uit te delen?

2. Onvoldoende surveillance. Wordt er tijdens de toetsessie voldoende gesurveilleerd opdat spiekende leerlingen een fors risico hebben tegen de lamp te lopen?

3. Onvoldoende bestraffing. Worden leerlingen die op toetsfraude betrapt zijn, voldoende bestraft? Wordt geconstateerde fraude geregistreerd op hun conductestaat en op hun tussen- en eindrapporten? Hangt hun een nablijfstraf of zelfs schorsing boven het hoofd? Of riskeren ze slechts een incidentele één in het cijferboekje van de docent?

4. Bestrafing van medepleging. Wordt degene die een medeleerling actief helpt bij het plegen van toetsfraude voldoende bestraft?

5. Perverse straffen. Als men een op toetsfraude betrachte leerling voor straf een één geeft, werkt men vervolgfraude in de hand: de leerling moet vervolgens tot alle prijs drie zevens halen om die één te compenseren. Als de pakkans niet te groot is, zal de leerling voor alle zekerheid ook bij die volgende toetsen fraude plegen. Die één is trouwens ook in ander opzicht pervers: de leraar handelt in strijd met zijn of haar professionele plicht bij het becijferen van toetsprestaties uitsluitend te beoordelen in hoeverre de leerling de stof beheerst. In dat licht mag de leraar in geval van toetsfraude geen cijfer geven.

6. Waarom kiest men geen herstelrechtelijke benadering? Als leerlingen op toetsfraude betrapt worden, ligt het 't meest voor de hand hun (niet alleen een tuchtrechtelijke straf op te leggen maar hun tevens) op te dragen dat ze de toets binnen een week na schooltijd opnieuw afleggen.

7. Geen herkansingen. De neiging tot het plegen van toetsfraude wordt sterk in de hand gewerkt indien onvoldoende toetsprestaties niet herkanst mogen worden. Als de leerling een keer geen tijd heeft gehad zich voldoende op de toets voor te bereiden, zit er voor hem of haar (bij gebrek aan herkansingsmogelijkheden) niets anders op dan de onvoldoende voorbereiding door het plegen van fraude te compenseren.

8. Geen remedial onderwijs. De neiging tot het plegen van toetsfraude wordt tevens in de hand gewerkt indien men leerlingen alle ruimte geeft hun fraude in moreel opzicht te rechtvaardigen: 'als leraren niet hun best doen ons te ondersteunen in ons leerproces, dan mogen wij ook onze toevlucht tot toetsfraude nemen om aan hun eisen te voldoen.' Als leraren geen orde kunnen houden, als leerlingen overbelast worden en als ze niet de nodige steun krijgen om de stof onder de knie te krijgen, dan achten leerlingen het moreel gerechtvaardigd om te spieken. En dat geldt eens te meer als leraren niet bereid zijn remedial onderwijs aan te bieden aan leerlingen die (blijkens hun toetsprestaties) de stof nog niet snappen.

9. Invalide toetsing en beoordeling. De neiging tot het rechtvaardigen van fraude wordt eveneens gevoed indien leerlingen het gevoel hebben dat hun prestaties niet serieus getoetst en beoordeeld worden. Bijvoorbeeld indien leraren niet genoeg aan fraudebestrijding doen (punt 1 t/m 4), hun plichten als rechtvaardige beoordelaar verzaken (punt 5) of onvoldoende waarborgen scheppen dat hun toetsen en beoordelingen aan redelijke kwaliteitseisen voldoen.

Discussie

Het bovenstaande lijstje valt in drie delen uiteen. De punten 1 t/m 4 kunnen worden samengevat als: een toetscultuur waarin fraude onvoldoende bestreden wordt. De punten 5 en 9 raken de betrouwbaarheid van

¹ <http://deschool.bnn.nl/video/34> en <http://deschool.bnn.nl/video/21> (20:50")

leraren in hun rol van beoordelaar. En de punten 6 t/m 8 betreffen de inbedding van de toetsing in een opbrengstgerichte onderwijs- en leercultuur. Ik bedoel een cultuur waarin zowel leraren als leerlingen hun best doen om de gestelde leerdoelen te bereiken. Maar wat alle negen factoren van het lijstje gemeen hebben, is dat het scholen en leraren nogal wat extra tijd en inspanning zou kosten om er wat aan te doen.

Wes Holleman

weblog onderwijs 26-1-2014

<http://www.onderwijsethiek.nl>